

2. Peterson, K. & Siek, K. (2009). Analysis of Information Disclosure on a Social Networking Site. Lecture Notes in Computer Science 5621: 256–264.

3. Rosen, D., & Lafontaine, P., & Hendrickson, B. (2011). CouchSurfing: Belonging and trust in a globally cooperative online social network. *New Media & Society*, 13(3), 1–18.

4. Tan, Jun-E. (2010). The Leap of Faith from Online to Offline: An Exploratory Study of Couchsurfing.org." In: Aquisty, A., Smith, S., Sadegi, A.-R. (ed.). Berlin: Springer; pp. 367–380.

5. Коучсерфинг [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <https://ru.wikipedia.org>.

6. CouchSurfing Project Web 2.0. (2011). Our Mission. Available at: <http://www.couchsurfing.org/ourmission.html>.

Бем Є.І.,

магістрант факультету журналістики та міжнародних відносин Київського університету культури;

Науковий консультант: Чеботаєва О. М., кандидат історичних наук, доцент кафедри культурології ВП «Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв», м. Миколаїв

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ

Становлення України як незалежної держави в кінці ХХ – на початку ХХІ ст. припадає на часи посилення глобалізаційних тенденцій у всьому світі. Це спричинює необхідність для України чіткого визначення власної позиції стосовно зазначених тенденцій, в тому числі в сфері соціокультурного розвитку, адже від цього залежать подальші перспективи існування нашої країни та її народу. Якість моделі стратегічного самовизначення України в умовах глобалізації повною мірою залежить від глибини нашого розуміння сутності глобалізації, її соціокультурних параметрів та можливих наслідків. У сукупності ці аспекти складають теоретико– методологічні основи дослідження проблем глобалізації будь-якого, зокрема й українського, соціокультурного простору. Розгляд вказаних основ є головною метою даного повідомлення.

Термін «глобалізація» походить від англ. «*global*» (світовий, загальний). Його запровадили в науку в 60-х роках ХХ ст. теоретики Римського клубу – Е. Ласло, Д. Медоуз, М. Месарович та інші. Єдиного, «завершеного», «загальноприйнятого» визначення даного поняття на сьогоднішній день не вироблено. Глобалізація тлумачиться як «розширення світових соціальних

зв'язків, які з'єднують віддалені регіони таким чином, що місцеві події розвиваються під впливом подій, які відбуваються за багато миль від них» (Е. Гідденс); «глобалізація передбачає, що політична, економічна, соціальна діяльність стає всесвітньою за своїми наслідками», а також вона означає, що «відбулось посилення взаємодії та взаємозв'язків всередині держав і суспільств та між ними самими» (Д. Гелд); глобалізація являє собою «історичний процес посилення контактів між різними частинами світу, який призводить до зростаючої одноманітності у житті народів планети» (Р. Робертсон).

Для осмислення сутності й глибини процесів глобалізації першочергове значення мають фундаментальні праці зарубіжних і вітчизняних авторів, присвячені дослідженню витоків, об'єктивних і суб'єктивних причин виникнення глобалізації. В працях зарубіжних авторів (А. Аппадурі, У. Бека, Е. Валлерстайна, Е.Гідденса, Г. Терборна, Б.Уільсона, М. Уотерса), вітчизняних (В. Воронкової, С.Сидоренко та інші) глобалізація представлена як об'єктивний і неминучий процес *об'єднання людства в єдиний світовий організм*. У поняття «глобалізація» входить розширення, поглиблення і прискорення взаємозалежності різних регіонів планети у всіх аспектах сучасного суспільного життя, від культурного до кримінального, від фінансового до духовного.

Отже, у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. термін «глобалізація» міцно увійшов у науковий лексикон і використовується для пояснення загальнопланетарних змін, що відбуваються в різних сферах людської діяльності. Під глобалізацією, як правило, розуміється загальноцивілізаційний процес планетарного єднання різних сфер людської діяльності, який охоплює виробництво, технології, фінанси, торгівлю, культуру, політичні й державні інститути. Глобалізація є макротенденцією сучасного світового розвитку – це об'єктивний процес, який неможливо зупинити і важко коригувати. Він відображає свого роду «рівнодіючу» різноманітних і різноспрямованих глобалізаційних сил світу [1, с. 20 – 41].

Для глибокого й всебічного висвітлення проблем глобалізації в наукових дослідженнях має застосовуватись міждисциплінарний підхід. На сьогоднішній день самостійні наукові теорії і концепції глобалізації створені в рамках таких дисциплін, як політична економіка, політологія, соціологія та культурологія. У перспективі культурологічного аналізу сучасних глобалізаційних процесів найбільш продуктивними виявляються ті концепції і теорії глобалізації, які спочатку формулювалися на стику соціології та культурології, а предметом концептуалізації в них став феномен глобальної культури [1, с. 20 – 41]. Ключовими ланками соціокультурної глобалізації сьогодні розглядаються мережа сучасної медіа-індустрії (інтернет, телебачення, радіо, преса), популярна музика, кіно, туризм й взагалі – індустрія дозвілля.

У культурологічний дискурс поняття «глобалізація» першим увів американський культуролог Роланд Робертсон у своїй статті «Теорія глобалізації та цивілізаційний аналіз» (1987 р.). Основна ж праця Р. Робертсона

з цієї проблематики вийшла в Лондоні в 1992 р. під назвою «Глобалізація. Соціальна теорія і глобальна культура». У ній автор запропонував своє бачення основних етапів становлення глобальної культури. Р. Робертсон виділяє п'ять фаз соціокультурного оформлення глобалізації [5, с. 550].

Вершиною соціокультурної динаміки глобалізації, згідно концепції Р. Робертсона, є феномен глобального людського стану, який утворюється у результаті взаємодії двох діаметрально протилежних тенденцій: *гомогенізації* (досягнення однорідності) і *гетерогенізації* (досягнення неоднорідності) соціокультурних взірців [5, с. 551]. У першому випадку мова йде про організацію локальних взаємодій за безпосередньою участю й під контролем світових макроструктур економіки, політики і мас-медіа. Глобальний життєвий світ формується і пропагується ЗМІ як доктрина «загальнолюдських цінностей», що мають символічне вираження через стандартні моделі естетики і поведінки. У другому випадку інокультурні включення до глобальних культурних взірців споживання і поведінки забезпечуються внаслідок особливостей локальної реакції на глобальне, що визначається терміном «глокалізація».

Вище зазначений термін утворився як синтез слів «глобальний» і «локальний». У науковий дискурс цей термін вперше був введений Р. Робертсоном з метою замінити ним поняття «культурна глобалізація». Глокалізація означає одночасне здійснення глобалізації і локалізації: глобалізуються економіка, інформація та масова культура, одночасно відбувається локалізація національних культур, відстоювання ними своєї ідентичності. Розвиваючи методологічні положення Р. Робертсона, П. Бергер запропонував типологію чотирьох можливих варіантів, що виникають в результаті взаємодій глобалізації та місцевої культури: а) заміщення місцевої культури глобальною культурою; б) співіснування глобальної та місцевої культур без помітного їх злиття; в) синтез глобальної, універсальної та локальної, місцевої культур; г) заперечення глобальної культури в результаті потужної локальної реакції [2, с. 100-101].

Процеси глокалізації пов'язані з прийняттям глобальної культури, але з істотними видозмінами. Іноді ці процеси призводять до відтворення місцевих або національних культурних форм. В якості одного з видів реакції місцевої культури на глобальну П. Бергер і С. Хантінгтон використовують термін «гібридизація». Він означає спробу синтезу іноземних і місцевих культурних особливостей [2, 101-102].

Досить усталеною на сьогодні є точка зору про те, що глобалізація руйнує і трансформує традиційні форми ідентичності. В результаті в людей зникає відчуття причетності до певного оточення, сталих та визначених цінностей і орієнтирів. Вказаний вище феномен, як правило, пов'язується з розмиванням етнокультурних засад ідентичності нації. Відповідно з боку держав, і не лише національних, а й полінаціональних, виникає прагнення зберегти національну, загальнодержавну ідентичність, оскільки в умовах глобалізації втрачається

підґрунтя, на якому базувалася єдність і монолітність індустріальних країн. Створюється ситуація невизначеності, тобто коли нові ідентичності, засновані на переформатуванні соціальної структури суспільства, ще не сформувалися в закінченому вигляді, а «старі» традиційні цінності зазнають потужного тиску з боку глобалізації.

По суті, явище уніфікації культур, як дітище глобалізації, і є головним викликом будь-якій країні, що залучається до глобальних процесів [4, с. 19]. Зняти напруження навколо назрілої сьогодні «кризи ідентичності» можливо за умови дотримання поліцивілізаційного та мультикультурного підходу до розв'язання проблем глобального розвитку світу. Для України як для молодої держави вельми актуальним є зосередження уваги на суперечностях глобалізаційного процесу. Це дає можливість глибше усвідомити їх та запобігти небезпек, що чатують національну культуру в процесі розгортання об'єктивних тенденцій глобалізації [4, с.13].

Отже, глобалізація стала предметом наукових досліджень лише в другій половині ХХ ст. В науці сформувався певний спектр варіантів теоретичного визначення змісту поняття «глобалізація» на основі спроб з'ясування сутності даного надзвичайно складного, багатоаспектного соціального явища. За всієї багатоманітності підходів різних авторів до вказаної проблеми, спільним для них є визнання того, що основу глобалізації складають інформаційно-комунікативні процеси і технології, які набувають загальнопланетарного характеру. Глобалізація є внутрішньо вельми суперечливим та неоднозначним явищем. Забезпечуючи нові можливості для трансформації культури, способу життя людей, системи духовних цінностей, вона загрожує призвести до розмивання етнокультурних засад національного розвитку, руйнування й трансформації традиційних форм ідентифікації як на особистісному рівні, так і на рівні системи традиційних соціальних структур. Актуальним завданням для України є вироблення такої моделі розвитку, яка б сполучала її загальноцивілізаційну інтеграцію в глобальний, взаємопов'язаний соціокультурний простір разом із збереженням та використанням ресурсу національної своєрідності. Напрацьована зарубіжними й вітчизняними дослідниками теоретико-методологічна база дає необхідні орієнтири для здійснення предметного аналізу процесів, що відбуваються в соціокультурній сфері України в епоху глобалізації.

Список використаних джерел:

1. Данильян О.Г. Глобалізація культури: протиріччя та тенденції розвитку / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». – 2017. – № 2 (33). – С. 20–41.
2. Мазур С.О. Глокалізація як основна тенденція сучасних процесів глобалізації. – Барановичі, 2016. – С. 100-102. . – Режим доступу:

<http://rep.barsu.by/bitstream/handle/data/1252/Glokalizacija%20kak%20osnovnaja%20tendencija%20sovremennyh%20processov%20globalizacii.pdf?sequence=1>,
вільний. – Назва з екрана.

3. Многоликая глобализация. Культурное разнообразие в современном мире / Под ред. П. Бергера, С. Хантингтона. – М., 2004.

4. Тенденції впливу глобального інформаційного середовища на соціокультурну сферу України / [О. С. Онищенко, В. М. Горовий, В. І. Попик та ін.]; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2013 – 224 с.

5. Теорія культури: Учебное пособие / Под ред. С. И. Иконниковой, В. П. Большакова. – СПб: Питер, 2008. – 592 с.

6. Чеботаєва О. М. Глобалізація сучасного соціокультурного простору як актуальна проблема культурології / О. М. Чеботаєва // Трансформації культури в епоху глобалізації. – Миколаїв: ВП «МФ КНУКіМ», 2011. – С. 6 – 15

Борисенкова В.В.,

магістрант Київського університету культури;
Науковий консультант: Бородіна Г.Г. кандидат
історичних наук, доцент,
м. Миколаїв

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО БІБЛІОТЕК: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

Входження України до світового наукового та інформаційного простору обумовлює ґрунтовне вивчення міжнародного співробітництва в галузі бібліотечної справи. Сучасний вітчизняний бібліотекознавець, член-кореспондент НАН України Л. А. Дубровіна пояснює таку домінуючу тенденцію пошквалювання міжнародних зв'язків України, активізацією національно-культурних організацій української діаспори, посиленням міжбібліотечних стосунків і особистих контактів бібліотекарів України і зарубіжжя [3, с. 460].

Відповідно до «Стратегії розвитку бібліотечної справи в Україні до 2025 року» в умовах глобального інформаційного середовища для всіх сфер бібліотечної галузі – практики, науки, освіти, управління – велику роль відіграє міжнародне співробітництво. Воно важливе для запровадження міжнародних стандартів бібліотечно-інформаційної діяльності, обміну бібліографічними даними, електронної доставки документів, міжнародного книгообміну, корпоративної каталогізації та створення баз даних, реалізації спільних науково-дослідних проектів тощо [6].